

Lira ve Euro Kelimeleri ile Bunlara ait Simgeler Arasındaki Benzerliğin Adli Belge İncelemesi Açısından Değerlendirilmesi

Evaluation of Similarity between "Lira" and "Euro" Words and their Symbols in Terms of Forensic Document Examination

İlhami Kömür¹, Bünyamin Başpınar¹, Kubilay Kınoğlu¹, Esat Şahin¹, Selçuk Gürler¹, İrfan Çakır¹, Hüseyin Bülent Üner^{1,2}

Adli Tıp Kurumu Başkanlığı, İstanbul
İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul

Özet

Amaç: Türkiye’de 1 Mart 2012 tarihinde kullanılmaya başlanan Türk Lirası simgesi olan "₺" nin Avrupa Birliği ortak para birimi olan Euro’nun simgesi olan "€"ya benziyor olması ve "Lira" yazısı ile "Euro" yazısının da birbirlerine kolayca dönüştürülebilirliği adli belge inceleme uzmanları açısından önemli bir sorundur.

Gereç ve Yöntem: Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesi, yıllık ortalama 10.000 dosya ile Türkiye’de en fazla adli belge inceleme yapan kurumlardan biridir. Adli Belge İnceleme Şubesi’nde yukarıda bahsedilen şekilde bir sahteciliğe bugüne kadar rastlanmamış olmakla birlikte ileride böyle bir sahteciliğin oluşması kuvvetle muhtemel öngörüldüğü için sanal olarak oluşturulan örnekler ile konuya dikkat çekilmesi amaçlanmıştır.

Bulgular ve sonuç: Sanal olarak oluşturulan çek ve senet örneklerinde "Euro" ve "Lira" kelimeleri ile "₺" ve "€" simgelerine yapılan eklemeler veya silintiler ile bu kelime ve simgeler birbirlerine kolaylıkla dönüştürülmüştür. VSC 6000 HS’de değişik dalga boylarında infrared ışık altında sened’in sahtecilik yapılmadan önceki ilk hali ortaya çıkarılmıştır. "Euro" ve "Lira" kelimeleri ile bunlara ait simgelerinin birbirlerine dönüştürülebilme kolaylığı çek, senet vb. belgelerde miktar bölümlerindeki rakam ve yazılara müdahale etmeden para birimini değiştirmek suretiyle tahrifat yapılma olasılığını artıracığını düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Lira, Euro, Adli belge inceleme, Tahrifat.

Abstract

Objective: The symbol of Turkish Lira "₺" which has been used since 1st of March 2012 resembles to the symbol of the official currency of euro zone "€". Moreover, easy conversion of spelling "Lira" to "Euro" and their symbols in the texts are a important problem for the experts of Forensic Document Examination.

Materials and Methods: Department of Forensic Document Examination of The Council of Forensic Medicine is one of the most experienced institution in Turkey in forensic document examination with processing more than 10.000 files per year. Although Document Examination Branch has not faced such a forgery which mentioned above yet, it is likely that such a fraud will be realized. Aim of this study is to draw the attention of forensic scientists on this potential forgery by presenting the virtual cases.

Results and conclusion: In virtual cases, "Lira" word and "₺" symbol were transformed to "Euro" word and "€" symbol easily. Initial states of virtual bills before alteration were revealed under infrared light source using VSC 6000 HS. Consequently, easy convertibility of "Lira" to "Euro" words and their symbols can increase probability of alteration on bill, check etc. documents through only change of currency without change of amount area in documents.

Keywords: Lira, Euro, Forensic document examination, Alteration.

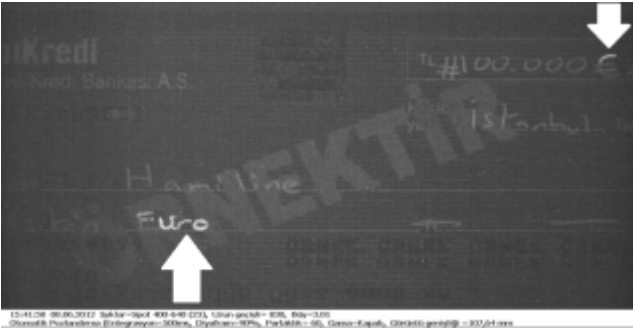
1. Giriş ve Amaç

Euro’nun Avrupa Birliği ortak para birimi olarak kabul edilmesi, Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin 1 Kasım 1993 tarihinde imzaladığı Maastricht Antlaşması ile karara bağlanmıştır. Euro madeni ve kağıt paraları 1 Ocak 2002’de kullanılmaya başlanmıştır. Euro’nun simgesi olan "€" Avrupa kelimesinin ilk harfi ve Avrupa uygarlığının beşiği olarak kabul edilen Yunanistan alfabesindeki epsilon’dan esinlenilmiştir (1,2).

Osmanlı imparatorluğunda ilk lira 1844’te Sultan Abdülmecid döneminde "Osmanlı Lirası" adıyla basılmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra 12 Ocak 1926 tarihinde çıkarılan

bir kanunla, piyasada bulunan Osmanlı paralarının yerini almak üzere yeni kağıt para bastırılması kararlaştırılmıştır. Cumhuriyet döneminde bastırılan bu paralar üzerinde 1937 tarihinden itibaren Latin harfleri kullanılmaya başlanmış ve kullandığımız paralar üzerindeki lira yazısı da bu tarihten itibaren paraların üzerinde yazılmaya başlanmıştır (3-5).

Resmi Gazetede 31.01.2004 tarihinde yayımlanan 5083 sayılı kanun ile 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren Türk Lirasından 6 sıfır atılarak ismi Yeni Türk Lirası (YTL) olarak değiştirilmiştir (6). 1 Ocak 2009 tarihinde ise 22.08.2008 tarihli 26975 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan tebliğ ile YTL’den "Yeni" kelimesi çıkartılarak paranın ismi yeniden Türk Lirası (TL) na dönüştürülmüştür (7). Uluslararası marka değerini artırmak için Türk lirasına bir simge oluşturulmasına karar verilmiştir. T.C. Merkez Bankası tarafından açılan "Türk Lirasının Simgesi" yarışmasını "₺" simgesinin kazandığı 1 Mart

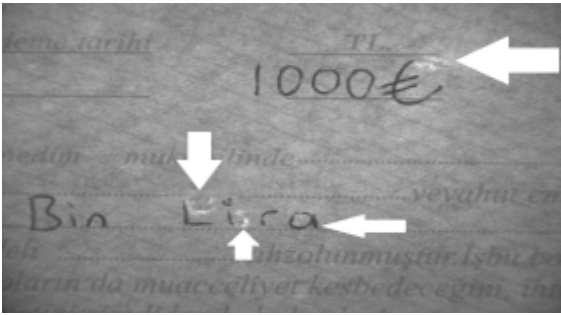

Resim2b.Tahrifat yapılmış çekin VSC 600 HS spot ışık altındaki görüntüsü

b) "Euro" yazısının "Lira" yazısına dönüştürülmesi
"Euro" kelimesi birkaç küçük silinti ve ekleme ile "Lira" kelimesine dönüştürülmektedir.

Resim3a. Üzerinde "Euro" kelimesinin "Lira" kelimesine, "€" simgesinin "₺" simgesine dönüştürülme işlemi şeklinde tahrifat yapılmış senet örneği.

Resim3b.Tahrifat yapılmış senedin VSC 600 HS spot ışık altındaki görüntüsü

c) "₺" simgesinin "€" simgesine dönüştürülmesi
"₺" simgesindeki alt uçtaki keskin dönüş daha yumuşak yapılmaktadır. Bu noktadan sonra "₺" simgesinin üst kısmına yapılacak küçük kıvrım hareketi ile rahatlıkla "€" simgesine dönüştürülebilmektedir. Birbirine paralel iki çizginin eğimi daha yataya yakın çizilmektedir. (Resim1b, Resim2b)

d) "€" simgesinin "₺" simgesine dönüştürülmesi
"€" simgesindeki alt uçtaki yumuşak dönüş daha keskin yapılmaktadır. Bu noktadan sonra "€" simgesinin üst kısmında

yapılacak küçük bir silme işlemi ile rahatlıkla "₺" simgesine dönüştürülebilmektedir. Birbirine paralel iki çizgi yukarıya eğimli çizilmektedir. (Resim3b)

4. Tartışma ve Sonuç

Yasalarda suç olarak tanımlanmasına rağmen, resmi veya özel belgelerin bir bölümünün veya tamamının çeşitli yöntemlerle tahrif edilmesi(değiştirilmesi) suretiyle sahte belgeler oluşturulabilmektedir. Orijinal belge içeriğinin bir bölümünün veya tamamının silinmesi, belge içeriğinin bir bölümünün kapatılması ve belgeye yeni unsurların eklenmesi kullanılan belli başlı tahrifat yöntemleridir(12). Tarafımızca oluşturulmuş olan senet ve çeklerde de görüldüğü gibi miktarın yazıyla ve rakamla yazıldığı kısımda ki lira ve euro yazıları ile bunlara ait simgelerde tahrifat yapılarak belge içeriğinde değişiklik yapılmıştır.

Silinti işlemi belge içeriğinin kazımak suretiyle fiziksel olarak gözle görünmez hale getirilmesi, ağartıcı solüsyonların uygulanması ve uygun çözücüler kullanılarak mürekkep içeriğinin ortadan kaldırılması yöntemleri ile meydana getirilebilmektedir(12,16). Tarafımızca oluşturulmuş olan senette "Euro" kelimesindeki "E" ve "u" harflerine fiziksel silinti uygulandıktan sonra, "u" harfinin silintiden sonra kalan kısmına ve "o" harfinin sağ tarafına dikey bir çizgi ilavesi yapılarak kolaylıkla Lira kelimesine dönüştürülmüştür. Halihazırda Euro para biriminin Türk Lirasına göre daha değerli olması nedeniyle senet ve benzeri belgelerde belge aslının alacaklı tarafta kaldığı dikkate alındığında belge üzerindeki Euro ibaresi ve/veya simgesinin, Lira ibaresi ve/veya simgesine dönüştürülmesi ihtimal dahilinde görülmeyebilir. Ancak bazı sözleşmeler veya protokoller birden çok nüsha halinde düzenlenebilmekte ve tarafların her birinde sözleşme asıllarından bir nüsha kalmaktadır. Örneğin Euro para birimi üzerinden yapılmış sözleşme hükümlerinin borçlu tarafından yerine getirilmediği durumlarda borçlu taraf kendisinin karşı tarafa olan borcunun Euro değil Lira üzerinden olduğunu iddia edebilir ve kendisinde kalan ve üzerinde tahrifat yapılmış nüshayı adli mercilere sunabilir. Bu yüzden Euro'nun da Lira'ya dönüştürülme ihtimalinin bulunduğunu ve bu ihtimalin gözardı edilmemesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Fiziksel silinti genellikle kauçuk silgilerle silme veya jilet ve bıçak gibi kesici veya toplu iğne vb. sivri uçlu aletlerle kazıma yoluyla meydana getirilmektedir(12). Fiziksel yöntemlerle meydana getirilen aşındırma işlemi kağıt liflerinde bozulmalar meydana getirebilmektedir(17). Belge içeriğinde sahtecilik yapılmadan önce mevcut olan yazılar bakiye bırakmadan temizlenmiş olsa bile söz konusu yazıların kağıtta oluşturduğu fulaj (kalem baskısına ait kağıdın arka yüzündeki iz) özellikle

yatay ışık altında yapılan incelemelerle veya elektrostatik belirleme araçları kullanılarak tespit edilebilmektedir(18). Resim3b'de yapılan kazıma işlemi toplu iğne kullanılarak yapılmış fiziksel silintidir. VSC 6000 HS'de değişik dalga boylarında infrared ışık altında sened'in sahtecilik yapılmadan önceki ilk hali ortaya çıkarılmıştır.

Bir belge, taraflar imzaladıktan sonra çeşitli unsurların ilave edilmesi suretiyle düzenlenme amacından tamamen farklı bir hale dönüştürülebilir. Yapılacak ilave yalnızca bir rakam veya bir kelime olabileceği gibi duruma göre bir cümle hatta bir paragraf dahi olabilmektedir. Ustaca gerçekleştirilmiş ilavelerin tespit edilmesi belge üzerinde yapılan silintilerin tespit edilmesinden çok daha zor olabilmektedir (12).

Belgenin genel incelemesinde, ekleme yapılacak alanın yeterince geniş olmadığı durumlarda daha fazla olmak kaydıyla; ekleme yapılan bölümde sıkışıklık, harf ve rakamların ebatlarında küçülme, satır hizasında bozulma(konum farklılığı) ve belgede evvelce mevcut içerik ile kesişmekten kaçınma gayreti gibi bulgular tespit edilebilir(12). İlave edilen yazı karakterlerinin yeterli olması durumunda, el yazısı incelemesi yapılarak, belgenin geri kalan bölümü ile ilave edilen bölümün farklı kişiler tarafından yazılmış olduğu saptanmak suretiyle ekleme yapıldığı tespit edilebilir(10,19). İlave işlemi farklı bir kalem ile yapılmış ise belgenin adli belge inceleme cihazları ile ultraviyole ve infrared ışık kaynakları altında ve farklı filtreler kullanılarak incelenmesi sonucu mürekkep farklılıkları saptanabilir(20). İlave işleminin belgedeki diğer bölümlerinin oluşturulduğu kalem ile oluşturulması durumunda herhangi bir mürekkep farklılığı saptanamayacaktır. Ancak ekleme işlemi aynı kalemle fakat farklı bir zeminde gerçekleştirilmiş ise yatay ışık altında yapılacak inceleme ile sonradan ilave edilmiş bölüm ile geri kalan içerik arasındaki kalem baskı derecesi farkı saptanabilir(19). Resim 1b ve Resim 2b'de görülen ilave işlemi farklı bir kalem kullanılarak meydana getirilmiş tahrifatır. VSC 6000 HS'de değişik dalga boylarında infrared ışık altında senet ve çekin sahtecilik yapılmadan önceki ilk halleri ortaya çıkarılmıştır.

Sonuç olarak; bu çalışmada sunulan sanal olgularda da görüleceği üzere "Euro" ve "Lira" kelimeleri ile "t" ve "e" simgelerindeki benzerlikler nedeniyle bu kelime ve simgeler birbirlerine kolaylıkla dönüştürülebilmektedir. Bu kolaylığın çek, senet vb. belgelerde miktar bölümlerindeki rakam ve yazılara müdahale etmeden para birimini değiştirmek suretiyle tahrifat yapılma olasılığını artıracak kanaatindeyiz.

Kaynaklar

1. Karluk S.R, Tonus Ö. Avrupa Para Birliği, Euro ve Geleceği. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 1998 14(1) 261-293.
2. Yılmaz Ö., Kaya V. Genişleme Sürecinde Avrupa Birliği: Ekonomik Performansa Dayalı Kümeleme Analizi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.2005 5(1).
3. Öner E. Mali olaylar ve Düzenlemeler Işığında Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet Döneminde Mali İdare. Maliye Bakanlığı Yayınları. Ankara 2001.306
4. Kaleli H. Osmanlı Madeni Para Rejiminde Enflasyona Yol Açması Bakımından Tağışlar ve Sebepleri, SDÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 2002. 7(2). 189-206.
5. Açıkgöz Ö. Osmanlı Para Politikasında Reform Çabaları: 1800-1844 Dönemi Üzerine Bir Değerlendirme. ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 2010. 6(12).371-392.
6. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5083.pdf> (son erişim tarihi:02.07.2015)
7. <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/08/20080822.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/08/20080822.htm>(son erişim tarihi:02.07.2015)
8. <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Bottom+Menu/Digr+Faaliyetler/TL+Simgesi>(son erişim tarihi:02.07.2015)
9. Levinson J. Questioned Documents: A Lawyer's Handbook, 2001, Academic Press, San Diego,CA
10. Huber R.A., Huedrick A. M. Handwriting Identification: Facts and Fundamentals, 1999. CRC Press, New York.
11. <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.5237&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch&Tur=1&Tertip=5&No=5237>(son erişim tarihi:02.07.2015)
12. Koppenhaver KM, eds. Forensic Document Examination: Principles and Practice. New Jersey: Humana Press, 2007:143-55.
13. <http://bilgem.tubitak.gov.tr/tr/icerik/forensic-xp-4010d-yeni-nesil-dokuman-inceleme-cihazı>(son erişim tarihi:02.07.2015)
14. <http://www.fosterfreeman.com/questioned-document-examination/vsc6000-hs-col-180-comprehensive-examination-system.html>(son erişim tarihi:02.07.2015)
15. Lewis, Jane. Forensic Document Examination: Fundamentals and Current Trends. Elsevier, 2014:74
16. Ellen, David. Scientific examination of documents: methods and techniques. CRC Press, 2005.136-137
17. Morton SE, Beal BL. Alterations in Documents. In: Kelly JS, Lindblom BS, eds. Scientific Examination of Questioned Documents. 2nd ed. Florida: CRC Press, 2006:319-35.
18. Mohammed LA. Alterations: Erasures and Obliterations of Documents. In: Jamieson A, Moenssens A, eds. Wiley Encyclopedia of Forensic Science. Published online: September 15, 2009.
19. Purdy, DC. Identification of handwriting. In: Kelly JS, Lindblom BS, eds. Scientific Examination of Questioned Documents. 2nd ed. Florida: CRC Press, 2006:47-74.
20. Lindblom BS. Pens and pencilsIn: Kelly JS, Lindblom BS, eds. Scientific Examination of Questioned Documents. 2nd ed. Florida: CRC Press, 2006:147